

YAPAY ZEKA EĞİTİMİNDE ESERLERİN GİRDİ OLARAK KULLANILMASININ TELİF HAKLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Av. Dr. Sertel ŞIRACI*

Öz

Makale, yapay zeka (YZ) ve makine eğitimi süreçlerinde eserlerin girdi olarak kullanımı ile fikri haklar arasında ilişkiyi ele almaktadır. YZ eğitiminde kullanılan büyük veri setleri arasında telif hakkıyla korunan eserlerin bulunması, hukuki ve etik sorunlara yol açmaktadır. Özellikle sanat, edebiyat ve müzik eserlerinin kullanımı, eser sahiplerinin haklarının ihlali riskini taşır. YZ şirketleri aleyhine açılan ilk davalar telif hakları ihlali ile ilgilidir. YZ şirketleri eserlerin girdi olmadığı bir YZ sisteminin imkansız olduğunu dile getirmektedirler. Bu kabul karşısında insanoğlunun, eser sahiplerinin haklarını ihlal etmeyecek çözümler bulması gerekmektedir. Mevcut durumda adil kullanım öne çıkmaktadır. Adil kullanım doktrini bir esneklik sağlarken öngörülmezlik de getirmektedir. Avrupa Birliği'nin yeni mevzuatları, şeffaflık ve veri paylaşımı konularında düzenlemeler getirerek, YZ eğitiminde eserlerin kullanımını denetlemeyi

* Avukat, İstanbul Barosu. Dr. Öğr. Gör., Bahçeşehir Üniversitesi, Bilişim Hukuku Yüksek Lisans Programı, İstanbul, Türkiye | Lawyer, Istanbul Bar Association, Lecturer., Bahcesehir University, Faculty of Law, Information Technology Law Master's Program, Rize, Türkiye.

✉ sertels@gmail.com • ORCID 0000-0002-1560-5446

✎ **Atıf Şekli** | Cite As: ŞIRACI, Sertaç: "Yapay Zeka Eğitiminde Eserlerin Girdi Olarak Kullanılmasının Telif Hakları Açısından İncelenmesi", SÜHFD, C. 32, S. 4, 2024, s. 2461-2485.

✎ **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✎ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

hedeflemektedir. FSEK açısından ise bir istinasa yoktur. Bu düzenleme olmayışı bir fırsata dönüşebilir. Makale, YZ eğitimi ve telif hakları arasındaki dengeyi sağlamak için mevcut hukuki çerçeveyi ve çözüm önerilerini tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler

• Yapay Zeka • Makine Eğitimi • Telif • Adil Kullanım • FSEK

AN EXAMINATION OF THE USE OF WORKS AS INPUT IN ARTIFICIAL INTELLIGENCE LEARNING FROM THE PERSPECTIVE OF COPYRIGHT LAW

Abstract

This article addresses the relationship between the use of works as inputs in artificial intelligence (AI) and machine learning processes and intellectual property rights. The presence of copyrighted works among the large datasets used in AI learning raises legal and ethical issues. The use of artistic, literary, and musical works, in particular, carries the risk of violating the rights of the original creators. Faced with this acknowledgment, humanity must find solutions that do not infringe upon the rights of content creators. Currently, the doctrine of fair use stands out. While the fair use doctrine provides flexibility, it also introduces unpredictability. The new regulations of the European Union aim to ensure transparency and data sharing, overseeing the use of works in AI learning. In terms of the Turkish Intellectual and Artistic Works Law (FSEK), there is no exception. The lack of such regulation could become an opportunity. This article discusses the existing legal framework and proposes solutions to balance AI learning and copyright protection.

Keywords

• Artificial Intelligence • Machine Learning • Copyright • Fair Use • FSEK

GİRİŞ

Yapay zeka, insan zekasını gerektiren görevleri sınırlı veya hiç insan müdahalesi olmaksızın gerçekleştirebilen sistemlerin ve makinelerin geliştirildiği bir bilgisayar bilimi disiplini¹. Makine eğitimi, verilerdeki desenleri algılayan ve zamanla kendi performanslarını otomatik olarak iyileştiren bilgisayar algoritmalarını ifade eder (Abbott, 2021).

Her ne kadar makine öğrenmesi üzerine uzun süredir çalışmalar yapılsa da, bulut bilişim, büyük veri ve gelişmiş bilgisayar gücünün aynı

¹ **ABBOTT**, Ryan, Research Handbook on Intellectual Property and Artificial Intelligence, Edward Elgar Publishing, 2021, s. 45.

zaman diliminde ortaya çıkışı gibi faktörler, bu alanda çok kısa sürede büyük büyük yol kat edilmesini sağlamıştır.

Bilgisayarların "öğreniyor" olması büyük ölçüde bir metafordur ve bilgisayar sistemlerinin insan öğrenmesinde yer aldığı düşünülen ileri düzey bilişsel sistemleri yapay olarak taklit ettiği anlamına gelmez. Bunun yerine, bu algoritmaları fonksiyonel anlamda öğreniyor olarak kabul edebiliriz. Bu bağlamda algoritmaların deneyim yoluyla belirli bir görevde performanslarını artırmak için davranışlarını değiştirebilme kapasiteleri vardır². Bu algoritmalar, karşılaştıkları verilerden öğrenerek ve bu öğrendikleri bilgilerle ürettikleri çıktılarını değiştirerek performanslarını iyileştirebilirler. Bu süreç, fonksiyonel bir öğrenme olarak adlandırılır çünkü algoritmaların kendilerini geliştirebilme yeteneği, belirli bir amaç doğrultusunda işlev görmelerini sağlar. Bu hususta pek çok teknik içerik bulunması sebebiyle makalemizde ayrıntılı bir teknik açıklamaya yer verilmemiştir.

I. YAPAY ZEKA ÖĞRENİMİ VE FİKRİ HAKLAR

Yaratıcı yapay zeka, öğrenme sürecinin bir parçası olarak büyük miktarda girdi verisi kullanır. Bu veriler arasında görseller, videolar, metinler ve diğer sanatsal içerikler bulunur³. Yapay zeka algoritmaları, belirli görevleri yerine getirme ve karar verme süreçlerini gerçekleştirmek amacıyla büyük miktarda veri kullanarak "öğrenir". Bu veriler, algoritmaların örüntü tanıma yeteneklerini geliştirmek ve bu örüntüler temelinde tahminlerde bulunabilmek için kullanılır. Bir yapay zeka algoritmasının performansı, maruz kaldığı eğitim verilerinin kalitesine ve miktarına bağlı olarak değişkenlik gösterir. Bu nedenle, veri kalitesi ve çeşitliliği, algoritmanın genel doğruluğu ve güvenilirliği üzerinde kritik bir role sahiptir⁴.

A. Eserden Doğan Haklar ve Yapay Zeka Eğitimi İlişkisi

-
- ² WITTEN, Ian H., *Data Mining: Practical Machine Learning Tools and Techniques*, 3rd ed., Morgan Kaufmann, 2011, s. 12.
- ³ SOBEL, B. L. W., *Artificial Intelligence's Fair Use Crisis*, *The Columbia Journal of Law & The Arts*, 41(1), s. 45–97.
- ⁴ JOBY, Amal, "What is Training Data? How It's Used in Machine Learning," *Learn G2*, July 30, 2021, s. 1.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) anlamında eser, insanın fikri çabası ile üretilerek ortaya konmuş⁵, sahibinin kişisel özelliklerini yansıtan ve bilim, edebiyat, bilgisayar programları, müzik, güzel sanatlar veya sinema gibi FSEK'te sayılan alanlarda ortaya konulan her türlü fikir ve sanat ürünlerini ifade eder. FSEK'te eser sahibinin hakları mali ve manevi haklar olarak ele alınmaktadır. Mali haklar (i) işleme hakkı, (ii) çoğaltma hakkı, (iii) yayma hakkı, (iv) temsil hakkı ve (v) işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkıdır. Manevi haklar da (i) umuma arz hakkı, (ii) adın belirtilmesi hakkı, (iii) eserde değişiklik yapılmasını menetme hakkı ve (iv) zilyet ve malike karşı haklardır. Makale konumuz ile yakından ilgili olan hakları ele alacağız.

B. Manevi Haklar ve Yapay Zeka İlişkisi

Manevi haklardan adın belirtilmesi hakkı FSEK 15'te düzenlenmiştir. Eser ile eser sahibi arasında ilişki kurulmasını ve birlikte anılmasını sağlar. Eser sahibinin adının belirtilme hakkı, eserin türüne bağlı özellikler nedeniyle sınırlanabilir. Eğer eser, seri üretimle elde edilen bir tasarım ise veya fiziksel boyutları itibarıyla eser sahibinin adını taşımaya uygun değilse, bu tür durumlar eser sahibinin adının eser üzerinde belirtilmesini gerektirebilir⁶. Yapay zeka eğitim süreci açısından konu ele alındığında, komut verip çıktıyı algılayan kişiler birebir esere erişmemektedir. Yapay zeka eğitiminde algoritmalar veya modeller, birden fazla kaynaktan elde edilen veri setleriyle eğitilir ve bu süreçte genellikle belirli bir kişiye atfedilebilecek özgün bir "eser" oluşmaz. Bu nedenle, makine öğrenmesiyle üretilen sonuçların eser sahibi olarak tek bir kişinin veya grubun adının belirtilmesi pratikte zor olacaktır. Diğer yandan örneğin bir ressamın yağlı boya çalışmalarının eğitim verisi olarak kullanılması halinde sistem direkt belirli bir ressamın hususiyetini kopyalamamaktadır. Daha çok bir yağlı boya tablonun teknik olarak yaratılmasındaki dış faktörleri istatistiksel olarak toplamaktadır bu da girdi olarak taranan tablolarla ressamlar arasındaki bağlantıyı kopartmaktadır. Fakat amacımız belirli bir ressamın hususiyetini taklit ederek, onun gibi yağlı boya tablo üreten bir sistem ise bu durumda doğal olarak ilgili ressamın da adı belirtilecektir.

Yapay zeka eğitiminde incelenmesi gereken diğer bir manevi hak da eser değişiklik yapılmasını men etme hakkıdır. Günümüzde yapay

⁵ TEKİNALP, Ünal, Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. Basım, İstanbul 2012, s. 113.

⁶ TOSUN, Yalçın, Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar, 1. Basım, İstanbul 2016, s. 121.

zeka yazılımlar son kullanıcılar tarafından kullanılabilirler. Bu sebeple çoğu zaman kişisel kullanım devreye girmektedir. Görsel üretmek için geliştirilen bir yapay zeka yazılım olan Dall-e görsel üretim yazılımına komut olarak kaplumbağa terbiyecisi tablosunu esas alarak robot terbiyecisi tablosu üretilmesi girildiğinde sistem kaplumbağalar yerine robot kullanarak bir çıktı üretmektedir. Bir yazar, yazmış olduğu romanın tarzını ve karakterlerini kullanarak müstehcen bir romana dönüşürecek komutlarla çıktı üretmesini men edebilecektir. Burada yapay zeka yazılıma komutu giren son kullanıcıdır ve kişisel kullanımı için bu işlemi yapmaktadır. Kişisel kullanımın ötesine geçip, umuma iletilmesi halinde eser sahibinin diğer hakları da dayanak yaparak buna müdahale hakkı olacaktır. Bu senaryoda yapay zeka geliştiricisinin bir sorumluluğu bulunmamaktadır.

C. Mali Haklar ve Yapay Zeka İlişkisi

1. Çoğaltma Hakkı

Mali haklardan çoğaltma hakkı girdi olarak kullanılan eserler açısından oldukça önemlidir. FSEK 21’de düzenlenen çoğaltma hakkı, bir eserin aslı ya da kopyalarından yararlanılarak çoğaltılarak eserin sayısının artırılmasıdır⁷ Eğitim verisi olarak kullanılacak olan eserlerin indirilmesi, depolanması gibi işlemler yine çoğaltma hakkı kapsamındadır. Yapay zeka eğitiminde girdi olarak eserlerin kullanılması için örneğin fiziki tablolar, yazılı eserler dijital ortama aktarılmak için optik okuyucular tarafından taranmaktadır. Bu tür bir tarama işlemi çoğaltmadır⁸. Yine bir yapay zeka sistemi girdi olarak verilen bir şiiri, bir şarkı sözünü tekrar üretmesi halinde bir çoğaltma gerçekleştirilmiş olacaktır⁹.

Makine eğitimi amacıyla geliştirilen bir bilgisayar programı, veri girdisinden öğrenmeyi ve gelecekteki kararları yönlendirilmiş veya bağımsız olarak almayı sağlayan bir algoritma içermektedir. Sanat, müzik ve edebiyat eserleri gibi alanlarda uygulandığında, makine eğitimi algoritmaları, programcılar tarafından sağlanan girdilerden öğrenmektedir. Bu verilerden yararlanarak yeni bir eser üretirler ve bu süreç boyunca

⁷ KILIÇOĞLU, Ahmet M., Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, 4. Basım, Ankara 2018. s. 254.

⁸ KILIÇOĞLU, s.255.

⁹ UK Intellectual Property Office, “Consultation outcome: Artificial intelligence call for views: copyright and related rights”, <https://www.gov.uk/government/consultations/artificial-intelligence-and-intellectual-property-call-for-views/artificial-intelligence-call-for-views-copyright-and-related-rights> (Erişim Tarihi: 24.05.2024).

yeni eserin neye benzeyeceğine karar vermek için bağımsız kararlar alırlar. Bu tür yapay zekanın önemli bir özelliği, programcılarının parametreleri ayarlayabilmesine rağmen, eserin aslında insan düşünce süreçlerine benzer bir işleme, yani bir sinir ağı olarak adlandırılan bilgisayar programı tarafından üretilmesidir. Modellerin ve veri setlerinin oluşturulması sırasında, giriş aşamasında gerçekleşen ve kelime anlamı dışında bir çoğaltma söz konusudur; bu işlem geniş çapta telif hakkıyla korunan eserlerin sistem tarafından yetkisiz bir şekilde işlenmesine yol açmaktadır¹⁰.

Yapay zeka eğitiminde çoğaltma konusundaki zorluk ihlalin ispatı ile ilgilidir. Çünkü yapay zekayı programlayanlar girdi olarak kullanılan verileri şeffaf şekilde paylaşmadıkça çıktı üzerinden yorum yapılmaktadır. Çıktının birebir bir şiirin aynısının yazılması olması halinde çoğaltma ile ilgili bir tereddüt yoktur fakat taklit olmayan, esinlenme çizgisini geçmeyen bir benzerlik olduğunda mahkemelerin girdi olarak eserlerin kullanımındaki tespitite işi zorlaşmaktadır. İnsanların kitap okuyarak bilgi edinmesi telif hakkı ihlali oluşturmadığı gibi, bir yapay zekanın eğitim verilerini benzer bir biçimde işlemesi de mümkün olabilir. Ancak, eğitim verilerinin internet üzerinden indirilmesi durumunda, yapay zeka eğitimi modelinin eğitimi sırasında geçici kopyaların oluşturulması kaçınılmazdır. Bu tür geçici kopyalama, yapay zeka eğitimi insan eğitiminden farklı kılar ve çoğaltma hakkı kapsamında kalır¹¹. Buna karşın, Sega ve Sony Computer Entertainment v. Connectix Corp. davalarında, korunan kodun geçici kopyalanmasını içeren daha yeni bir bilgisayar davasında, sanıklar adil kullanım savunması altında başarılı olmuştur¹².

2. İşleme Hakkı

Girdi olarak eserlerin kullanılmasında işleme hakkını da ele almak gerekecektir. FSEK'e göre işleme hakkı başka bir eserden yararlanılarak oluşturulan, ancak bu esere göre bağımsız olmayan ve işleyen kişinin hususiyetini taşıyan eserdir. Yapay zeka sistemleri, öğrenme sürecinde mevcut eserleri kullanarak bu eserlerden yeni içerikler üretir. Bu süreçte, eserin orijinal yapısal özelliklerine veya ifade biçimine müdahale edilmiş

¹⁰ **Guadamuz**, Andres, Yapay Zeka ve Telif Hakkı, WIPO Dergisi, 2017. http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2017/05/article_0003.html. (Erişim Tarihi: 24.05.2024).

¹¹ **Quang**, Jenny, Does Training AI Violate Copyright Law?, Berkeley Technology Law Journal, 202, s.1497.

¹² ABD Dokuzuncu Daire Temyiz Mahkemesi, 203 F.3d 596, <https://www.copyright.gov/fair-use/summaries/sony-connectix-9thcir2000.pdf>, (Erişim Tarihi: 24.05.2024).

olabilir. Özellikle, yapay zeka tarafından eser üzerinde yapılan değişiklikler, eserin aslını önemli ölçüde değiştiriyorsa veya esere yeni özellikler ekleniyorsa, bu durum işleme hakkının ihlali anlamına gelebilir. Nitekim bir şiirden, şarkı sözü oluşturulması veya bestelenmesi bir yapay zeka sisteminin yapabileceği bir işidir. Bu çıktı klasik işleme hakkı kapsamındadır. Fakat girdi konusunda işleme hakkından çok eserde değişiklik yapılması durumu üzerinde durulmalıdır. Çünkü eserler sistemin anlayacağı şekilde çoğaltılırken aynı zamanda da hususiyet taşımayan değişiklikler yapılmaktadır. Verilerin farklı teknik formatlara dönüştürülmesi ve sayısal ifadelerle temsil edilmesi gerekmektedir. Bu dönüşüm, makine öğrenmesi algoritmalarının verileri anlamlandırabilmesi için gerekli olan bazı değişikliklerin yapılmasını zorunlu kılmaktadır¹³. Dolayısıyla girdi olarak kullanılan eserler açısından işleme hakkı ihlali düşük bir ihtimal olacaktır.

D. Manevi ve Mali Haklar ile Yapay Zeka İlişkisi

Buraya kadar mali ve manevi haklar açısından teorik olarak muhtemel uyuşmazlık alanlarını ele almaya çalıştık. İhlal olarak ele aldığımız bu örnek uyuşmazlıklarda, girdi olarak eser kullanımının olduğunu ispat etmek kolay değildir. Sistemin esinlenme sınırını aşp, eser ile aynı bir çıktıyı üretmesi halinde ihlal netlik kazanacaktır. Nitekim bu durum insanlar arasındaki telif hakkı ihlallerinden çok da farklı değildir. Çıktı üzerinden çoğaltma ile ilgili ihlal değerlendirmesi, insanların yaptığı ihlallerde bugüne kadar nasıl yapıldıysa öyle yapılacaktır. İspatın zor olması gerçekliği sebebiyle yapay zeka geliştiricilerine girdi olarak kullandıkları eğitim materyallerini açıklamaktan başka çare kalmamaktadır. İşte bu sebeple artık yapay zeka etik tartışmalarında ve mevzuatlarında gelinecek nokta girdi olarak kullanılan verilerin kamuya açıklattırılması yönündedir. AB Yapay Zeka Yasasına göre yapay zeka geliştiricileri, yazılımlarının eğitimi için girdi olarak kullandıkları içerikler hakkında şeffaf zorunladır. AB Telif Hakkı Direktifi ise eser sahiplerine metin madenciliğine tabii tutulan eserlerinin ilk kullanımdan sonra bu kullanımı reddetme (opt-out) hakkı tanımaktadır.

II.YAPAY ZEKA ÖĞRENİM VERİSİ OLARAK ESER KULLANIMI VE UYUŞMAZLIKLAR

A. Eser Kullanmadan Yapay Zeka Eğitiminin İmkansız Olması

¹³ GÜÇLÜTÜRK, Osman Gazi, Yapay Zeka ve Verinin Kullanımı, 2022, s. 146

Yapay zeka eğitim süreçlerinin telif hakkı ihlallerine yol açabileceği konusunda artan bir kaygı mevcuttur. Makine eğitimi modelleri, yetkisiz erişim sağlanan veri kümelerini kullanarak, telif hakkı yasalarıyla korunan eserlerin dijital kopyalarını üretme eğilimindedir. Yapay zeka modelleri tarafından üretilen çıktılar, giriş verilerine yakın bir benzerlik göstermesi, telif hakkı sahibinin eseri üzerindeki haklarının ihlal edilme riskini barındırır. Bu süreç, özellikle telif hakkıyla korunan materyallerin eğitim veri setleri olarak kullanılması ve bu eserlerin modeller tarafından bire bir veya benzer şekillerde çoğaltılması durumunda meydana gelmektedir. Eğitim sürecinde, aynı veri setlerinin birden çok kullanılmasıyla, ihlal teşkil edebilecek kopyaların üretimi kaçınılmazdır. İnsanların kitap okuyarak edindikleri bilgiyle telif hakkı ihlali yapmadan öğrenmeleri mümkün olduğu gibi, makinelerin de eğitim verileri üzerinden öğrenmesi benzer bir süreç olarak değerlendirilebilir¹⁴. Ancak, internet üzerinden indirilen verilerle bir makine öğrenme modeli eğitildiğinde, eğitim süreci boyunca verilerin mali haklar anlamında kopyalanması kaçınılmazdır. Bu durum, telif hakkı meselelerini karmaşık bir hale getirmekte ve yeni teknolojik uygulamaların hukuki çerçevesinin belirlenmesinde önemli soruları beraberinde getirmektedir.

Geliştiriciler eğitim verisi için nitelikli, doğru içeriklere ihtiyaç duymaktadır. Bunun da sağlanabileceği en nitelikli kaynak metinler için eser niteliğindeki ilim ve edebiyat eserleri, görseller için de fotoğraf, resim gibi güzel sanat eserleridir. Geliştiriciler ölüm artı 70 yıllık koruma süresi dolmuş olan eserler ile bu süreci işletebilirler fakat tahmin edileceği üzere güncellik ve eser sayısındaki yetersizlik sorun olmaktadır.

ChatGPT'nin geliştiricisi OpenAI, hakkında açılan davalar üzerine büyük dil modelleri konusunda İngiltere Lordlar Kamarası İletişim ve Dijital Seçim Komitesi'nin sorularına sunduğu yazılı yanıtta telif hakkı içeren materyaller olmadan ChatGPT gibi Yapay Zeka araçlarını geliştirmenin "imkansız" olduğunu beyan etmiştir¹⁵. OpenAI, bu yazıda dil modelini üç temel eğitim verisi kaynağı kullanılarak geliştirdiğini beyan etmiştir. Bu kaynaklar şöyledir: (1) internet üzerinde halka açık olarak mevcut olan bilgiler, (2) üçüncü taraflardan lisanslanan bilgiler, ve (3) kullanıcılar veya eğitmen çalışanlar tarafından sağlanan bilgiler.

¹⁴ Quang, Jenny, s. 1407.

¹⁵ OpenAI, written evidence (LLM0113), <https://committees.parliament.uk/writtenevidence/126981/pdf/>, Erişim Tarihi: 24.05.2024.

Eğitim verisinin sadece telifle korunmayan verilerle sınırlanması halinde günümüz insanların ihtiyaçlarını karşılayan bir yapay zeka sisteminin geliştirilemeyeceği açıkça dile getirilmiştir. Bu hem ikrar hem de yardım çağrısı olan mektup konuyu hukukçular için bir açmazla dönüştürmektedir. Geliştiriciler eylemlerinin farkında olmakla birlikte insanoğluna yapay zekanın nelere kadar olabileceğini de göstermiştir. Bir yanda geliştiricilerin insanoğlunun faydasına olan geliştirmeler diğer yanda yasalarda korunan telif hakları yer almaktadır. Bir yanda yaratıcı sektörlerin varoluş mücadelesi, diğer yanda devletlerin de dahil olduğu bir yapay zeka yarışı yer almaktadır. Burada ilk cephe telif hakkı davalarıyla açılmıştır. İşte ya fikri haklar, hukuki düzenlemelerin bu haliyle yapay zekanın sonu olacaktır ya da yapay zeka, yaratıcı yetenekleriyle fikri hakların sonu olacaktır. Yapay zekanın gelişimi durdurulamayacağı için hukuk sistemleri toplumun gidişatına göre bir düzenleme yapacaktır ve bunun ilk işareti de mahkemelerde görülen davalarla olacaktır.

Özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde yaşayan eser sahipleri tarafından açılan bu davalarda sınırlı bir kesimin hak ihlalleri tartışılmaktadır. Fakat bu davaların bütün yaratıcı sektörleri etkileyen ekonomik sonuçları olacaktır. Yapay zeka sistemlerinin, birebir bir eser sahibi ile rekabet edecek eser ortaya çıkartması adil kullanım kapsamında kalmayacaktır. Fakat birebir rekabet edecek çıktılar üretmese de sektörel bazda daha az sanatçıya ihtiyaç duyulacaktır. İşte yaratıcı sektör temsilcileri orijinal içeriklerine olan talebin azalmasından korkmaktadır. Yapay zeka sistemlerinin artan sofistike yapısının edebi ve sanatsal eserler için pazarları nasıl bozabileceği ve çeşitli sektörlerde insan yazarların ve sanatçıların yerini alabileceğinden endişe edilmektedir¹⁶.

B. Eserlerin Eğitim Verisi Olarak Kullanıldığı Gerekçesi ile Yapay Zeka Geliştiricileri Aleyhine Açılan İlk Davalarda İleri Sürülen İddialar

¹⁶ **Geiger**, Christophe, To Pay or Not to Pay (for Training Generative AI), That is the Question, JOTWELL (December 18, 2023) (reviewing Martin Senftleben, Generative AI and Author Remuneration, 54 Int'l Rev. Intell. Prop. Competition L. 1535 (2023)), <https://ip.jotwell.com/to-pay-or-not-to-pay-for-training-generative-ai-that-is-the-question/> (Erişim Tarihi: 24.05.2024)

1. Yapay Zeka Eğitiminde Edebiyat Eserlerinin Kullanılması: R.R. Martin ve 16 Diğer Yazar İle OpenAI Davası¹⁷

George R.R. Martin ve diğer 16 yazar, OpenAI'ye karşı, yapay zeka modellerinin eğitiminde eserlerinin izinsiz kullanıldığı gerekçesiyle dava açmıştır. Bu davada, yazarlar, OpenAI'nin ChatGPT gibi modelleri eğitmek için telif hakkıyla korunan kitaplarını izinsiz olarak kopyaladığını iddia etmişlerdir.

Yazarlar, ChatGPT'nin çeşitli komutlara verdiği yanıtların telif hakkı ihlali oluşturduğunu belirten çıktı örneklerini sunarak iddialarını desteklemektedir. Bu yanıtlar arasında, ChatGPT'nin belirli bir yazarın tarzında içerik üretmesi istendiğinde, orijinal eserlerden büyük ölçüde faydalandığı gösterilmiştir.

George R.R. Martin ve diğer yazarlar tarafından açılan dava kapsamında, OpenAI'nin ChatGPT modelinin eğitiminde telif hakkıyla korunan kitapların izinsiz olarak kullanıldığı iddia edilmiştir. Örneğin, ChatGPT'den belirli bir yazarın tarzında hikaye veya içerik üretmesi istendiğinde, yazarların kitaplarından büyük ölçüde alıntılar yaptığı örnekler delil olarak sunulmuştur. Özellikle, ChatGPT'nin George R.R. Martin'in "Game of Thrones" serisinden karakterler ve olay örgüleriyle ilgili ayrıntılı içerik üretebildiği çıktıları gösterilmiştir. Bu içerikler, yazarların eserlerinden doğrudan alınmış pasajlar ve metinler içermesinin ancak girdi olarak eğitim verisinin kullanılması ile mümkün olabileceğini iddia etmişlerdir. Bu izinsiz kullanımın mevcut ve gelecekteki lisanslama piyasalarını olumsuz etkilediği, telif hakkı sahiplerinin gelir kaybına uğradığı ve kontrolü kaybettikleri savunulmaktadır.

Davacının yazarı olduğu eserlerin içeriğinin birebir aynı şekilde ChatGPT tarafından çıktı olarak sunulması, girdi olarak bu eserlerin kullanıldığına dair en önemli kanıttır. Bu girdi ve çıktı olarak kullanım ise mali haklardan olan çoğaltma ve umuma iletim hakkının ihlalidir. Diğer yandan ChatGPT'nin kitapdan bir alıntı yapmadan örneğin karakterler hakkında yorum üretmesi ise doğrudan bir ihlalin delili olmayacaktır çünkü ilgili kitaplardaki karakterler hakkında internette pek çok inceleme yazısı mevcuttur. Yine de aşağıdaki anlatılacağı üzere mahkemeler adil kullanım üzerinde duracaktır.

¹⁷ Authors Guild v. OpenAI Inc. , 1:23-cv-08292, District Court, New York, <https://www.courtlistener.com/docket/67810584/authors-guild-v-openai-inc/3> (Erişim Tarihi: 24.05.2024).

OpenAI tarafından yukarıda aktarıldığı gibi bir ikrar anlamına gelecek şekilde bu içerikler olmazsa yapay zeka da olmaz samimi açıklaması sebebiyle de ihlalin varlığının ispatından çok, bu durumun adil kullanım kapsamında olup olmadığı üzerinde durulacaktır. Davalılar kullanımlarını kabul etmektedirler fakat bu kullanımlarındaki çıktının karşı tarafla bir rekabet ilişkisi olmadığını, daha büyük bir kamusal fayda sağladığını ifade etmektedirler.

2. Yapay Zeka Eğitiminde Müzik Eserlerinin Kullanılması: Universal Music Group ile Anthropic Davası (Claude AI)¹⁸

Universal Music Group (UMG), Concord Music Group, ve ABKCO, Anthropic AI'ye karşı açtıkları davada, Anthropic'in Claude AI adlı yapay zeka modelini eğitirken yapımcısı oldukları sanatçıların şarkı sözlerinin kullanılarak telif hakkı ihlali yaptığını iddia etmiştir. Davacılar, Anthropic'in Claude AI'yi eğitmek için internetten topladığı büyük miktarda metin verisi arasında şarkı sözlerini de izinsiz olarak kullandığını ileri sürmüştür.

Davacılar, bu iddialarını desteklemek için çeşitli deliller sunmuşlardır. Öncelikle, Claude AI'nin eğitiminde kullanılan veri setlerinde telif hakkına sahip şarkı sözlerinin bulunduğunu gösteren örnekler sunulmuştur. Claude AI'nin Katy Perry'nin "Roar" adlı şarkısının sözlerini neredeyse birebir kopyaladığının karşılaştırılmış şekilde sunulması güçlü deliller olarak görülmüştür. Ayrıca, Claude AI'nin belirli bir şarkı yazarı veya sanatçının tarzında şiir veya kısa hikaye yazması istendiğinde, telif hakkına sahip şarkı sözlerini kullandığını gösteren chatbot yanıtları örnekleri sunulmuştur.

Katy Perry'nin "Roar" şarkısının aynısının çıktıda sunulması bize girdiler arasında bu şarkı sözünün kullanıldığını göstermektedir. Bu durum söz yazarının mali haklarından çoğaltma hakkının ihlalidir. Çıktı olarak aynı sözlerin üretilmesi yine çoğaltma hakkı yanında umuma iletim hakkının da ihlali anlamına gelecektir. Nitekim bu olaydan sonra yapay zeka dil modelleri girilen komutlar neticesinde üretilen çıktıda bir telif hakkı ihlali olma riski varsa bu komutları yerine getirmeyecek şekilde programlanmıştır. Örneğin ChatGPT'den Tarkan'ın Kış Güneşi isimli şarkısının sözlerini yazması talep edildiğinde bunun bir telif hakkı

¹⁸ Concord Music Group, Inc. v. Anthropic PBC, 3:23-cv-01092, District Court, M.D. Tennessee, <https://www.courtlistener.com/docket/67894459/concord-music-group-inc-v-anthropic-pbc/> (Erişim Tarihi: 24.05.2024).

ihlali olacağını bu sebeple şarkı sözlerini yazamayacağını belirtmektedir. Fakat şarkı sözleriyle ilgili özel bir analiz istenirse yapabileceğini de yazmaktadır. OpenAI'nin ChatGPT'yi bu şekilde güncellemiş olması çıktılarda birebir şarkı sözünün getirilmesinin ihlal olacağına kanaat getirdikleri fakat girdi de bu eserlerin kullanılmasının da bir adil kullanım olduğuna inandıklarını göstermektedir.

3. Yapay Zeka Eğitiminde Fotoğrafların Kullanılması: Getty Images, Stability AI Davası¹⁹

Getty Images, Stability AI'ye karşı açtığı davada, Getty Images, Stability AI'nin izinsiz olarak milyonlarca görseli kopyalayıp işlediğini ve işbu görselleri Stable Diffusion'ın eğitimi için kullandığını ileri sürmüştür.

Getty Images, Stability AI'nin kazıma (web scraping) yaparak milyonlarca telif hakkına sahip görüntüyü izinsiz bir şekilde kopyaladığını ve bu görüntüleri Stable Diffusion modelini eğitmek için kullandığını dava konusu yapmıştır. Getty Images, bu işlem için kendilerinden herhangi bir izin alınmadan ticari kazanç elde edildiğini ortaya koymaya çalışmıştır. Getty Images, bu eylemin telif hakkı yasalarını ihlal ettiğini ve Stability AI'nin gelir modeli olan yasal lisans seçeneklerini görmezden geldiğini savunmaktadır.

Getty Images, davasını ispat etmek için Stable Diffusion tarafından üretilen ve üzerinde Getty Images'ın filigranının bozulmuş bir versiyonunu içeren görselleri delil olarak sunmuştur. Bu durum veritabanından görüntüleri çekip kullandığını gösterdiği üzerinde durulmuştur. Dosyada yer alan bağımsız bir çalışma da Stable Diffusion'ın veri setinde 12 milyon görüntüden 15.000'inin Getty Images'tan çekildiğini raporlamıştır.

Getty Images, bir görsel içerik arşividir. Eser sahiplerinden devraldığı haklar kapsamında görsel eserleri lisanslayarak gelir elde etmektedir. Bu içerikleri internet sitesinde listelemektedir. Bu dava Getty Images için bir varoluşsal mücadeledir. Çünkü yapay zeka sistemler artık girilen komutlara göre gerçek bir fotoğraf gibi içerik üretmektedirler. Artık görsel lisanslama şirketlerine ihtiyaç kalmamıştır.

¹⁹ Getty Images (US), Inc. v. Stability AI, Inc., 1:23-cv-00135, District Court, Delaware, <https://www.courtlistener.com/docket/66788385/getty-images-us-inc-v-stability-ai-inc/> (Erişim Tarihi: 24.05.2024).

Getty Images, arşivinin izinsiz olarak makine eğitimi için kullanıldığını ispatlaması durumunda, kendisi ile rekabet eden bu sistemin eğitimi için girdi olarak kullanılan görsel sayısı kadar mahrum kaldığı lisans bedelini talep edebilecektir.

C. Açılan Davalarda Ortak Talepler ve İspat Sorunu

Bu davaların merkezinde, eserlerin telif hakkı sahiplerinden izin alınmadan kullanılması iddiaları yer almaktadır. İddiaları ispatlamak için ilgili yapay zeka yazılımlarına verilen komutlar ve ürettikleri çıktılar delil olarak sunulmuştur. Esasen girdi olarak bu eserlerin kullanıldığı bilinmemektedir. Fakat klasik bir telif hakkı ihlali dosyasında olduğu gibi önceki orijinal eser ile sonraki taklit olduğu iddia edilen ürün karşılaştırılmaktadır. Bu dosyalarda çıktıların eserlerine tecavüz ettiği iddiası ile birlikte makale konusu olan eserlerin yapay zeka eğitimi için girdi olarak kullanıldığı iddiası vardır. Bu kullanım sebebiyle çoğaltma haklarının ihlal edildiği iddia edilmektedir. Esasen bütün dosyalarda girdi olarak eserlerin kullanılması sebebiyle eser sahiplerine bir bedel ödenmediği için yapay zekanın gelişimine sundukları katkının karşılığını alamadıkları iddia edilmektedir.

Yapay zeka şirketleri, modellerini eğitmek için genellikle büyük miktarda veriyi, bu veriler arasında telif hakkına sahip içerikleri de içerecek şekilde kazımaktadır. Veri, herkese açık olan arşivlerden çekilmektedir veya fiziksel eserler dijitalleştirilmiştir. Bu genel uygulama sebebiyle de olağan bir ihlal şüphesi sürekli mevcuttur.

Yapay zeka çıktısında eseri benzerlik tespit eden her eser sahibi haklarını bu şirketlere karşı kullanabilir. Her seferinde zorlanılacak olan konu ihlalin ispatıdır. Çünkü çıktılar açısından taklit denilebilecek bir durum varsa ve ilgili hukuk sistemi açısından önce bunun tespiti gerekmektedir. Sonrası bu çıktının orijinal eser ile olan ayniyeti, tersten ifade ile esinlenme sınırını aşmış aşmadığı ele alınacaktır. Esinlenme serbestliği de insanlara mı tanınmaktadır yoksa yazılımlar da esinlenebilir mi? Sorunun da henüz net bir cevabı yoktur. Girdi olarak eserler kullanılınsaydı, çıktı olarak bu benzerlik olmazdı, esinlenmeye benzer bir istisna düşünülemezdi iddiası incelenmelidir. İşte bu noktada 'insan da eserlerden faydalanarak bir eğitim sağlıyor ve gelir elde ediyor, yazılım neden aynı noktaya gidemesin' tezi ortaya atılmaktadır.

İspat açısından girdi ile ilgili varsayımdan öte bir somut delil olmaması davacıların davasını ispatlamasını oldukça zorlaştırmaktadır. Çıktı üzerinden mahkemenin orijinal eser ile ilgili bir intihal durumu

konusunda yeterli kanaat oluşmaması halinde başka güçlü delil kalma-
maktadır. İşte bu sebeple yukarıda aktarıldığı üzere mevzuatlarla yapay
zeka şirketlerine eğitim verisi olarak kullandıkları veriyi açıklaması zo-
runluluğu getirilmektedir.

III.ADİL KULLANIM, AB MEVZUATI, FSEK VE YAPAY ZEKA ÖĞRENİMİ

A. Adil Kullanım Doktrini

Eserleri kullanma ihtiyacının uyuşmazlığa dönüşmesi yeni değildir. Hu-
kuka uygun kullanım ile hak ihlali arasında yer alan gri alanda, bu eser-
lerin kullanımının bir zorunluluk olduğu durumlar ortaya çıkmıştır. Bu
ihtiyacın mahkemelerin önüne gelmesiyle de hakimler buna bir çözüm
bulmak zorunda kalmışlardır. Adil kullanım doktrini, mevcut kusurla-
rına rağmen, bir yapay zeka geliştiricisinin mahkemede telif hakkı ihlali
iddiasına karşı savunma yapma şansını sunmaktadır. Teknolojik gelişme-
lerle gündeme gelen bütün telif hakkı tartışmalarında gözler adil kulla-
nıma dönmektedir.

Adil kullanım, ilk kez 1841 yılında Massachusetts Bölge Mahkemesi
tarafından Folsom v. Marsh davasında gündeme gelmiştir²⁰. Dava, bir bi-
yografi yazarı olan James Folsom'un, başka bir yazar olan Charles
Marsh'ın, George Washington'ın mektuplarını izinsiz olarak kopyalaması
ve yayımlaması sebebiyle açılmıştır. Mahkeme, Marsh'ın eserin bir kıs-
mını kullanmasının telif haklarını ihlal ettiğine karar vermiştir. Ancak bu
süreçte, mahkeme "adil kullanım" kavramını tanımlamış ve bir eserin ne
ölçüde ve hangi şartlar altında kullanılabileceğine dair ilk kriterleri belir-
lemiştir²¹.

ABD'de adil kullanım, telif hakkı yasası olan "Copyright Act" "17
U.S.C. § 107" maddesi altında düzenlenmiştir²². Bu madde, telif hakkıyla
korunan bir eserin, belirli koşullar altında ve sınırlı biçimlerde, izin alın-
maksızın kullanılmasına olanak tanımaktadır. Adil kullanımın değerlendirilmesinde dört ana faktör göz önünde bulundurulur: kullanımın amacı
ve karakteri, eserin doğası, kullanılan miktar ve eserin piyasa değeri

²⁰ Amerika Birleşik Devletleri Massachusetts Bölgesi Daire Mahkemesi, Folsom v. Marsh,
9 F. Cas. 342, 1841, <https://www.copyright.gov/fair-use/summaries/folsom-marsh-cmass1841.pdf> (Erişim Tarihi: 26.05.2024).

²¹ Benzer davalar için bkz: Amerika Birleşik Devletleri Telif Hakkı Ofisi Adil Kullanım
Dizini <https://copyright.gov/fair-use/fair-index.html>.

²² Birleşik Devletler Telif Hakları Ofisi, <https://copyright.gov/fair-use/index.html>, (Erişim
Tarihi: 26.05.2024).

üzerindeki etkisi. Bu faktörler, her bir durumun kendine özgü koşullarına göre esnek bir şekilde değerlendirilir. Bu esnekliğin ABD'nin teknolojik gelişimde Avrupa'nın önünde olmasının sebepleri arasında olduğu da düşünülmektedir²³.

Bu faktörlerden eserin piyasa değeri üzerindeki etkisi üzerinde durmakta fayda vardır. Girdi olarak kullanılan eserin, çıktıda kullanılmasının önceki eser sahibi üzerinde olumsuz bir ticari etkisi olacaktır. Nitekim Sezen Aksu'nun sözleri tarzında şarkı sözü yazar, onun müzikal usulü ile beste yapan bir yapay zekanın ürettiği çıktıları kullanan bir icracı sanatçının yeni Sezen Aksu olarak bu çağrışımından istifade etmesinin ticari sonuçları olacaktır. Haksız kazanılan itibarın yanında, esas sanatçının markasal değeri düşecektir.

Google Books projesi, telif hakkı ihlalleri ve adil kullanım doktrini açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir ve mevcut yapay zeka davalarında savunmaya dayanak yapılmaktadır. Google, üniversite kütüphaneleriyle işbirliği yaparak koleksiyonlarındaki milyonlarca kitabı taramış ve dijital hale getirmiştir. Google, kitapları tarayarak arama yapılabilir hale getirdiği ve sınırlı miktarda "snippet" denilen kitabın birkaç sayfasının görüntülenmesini sağladığı bir arama motorunu kullanıcılarına sunmuştur. Bu süreç, Authors Guild (Yazarlar Birliği) tarafından telif hakkı ihlali iddialarıyla mahkemeye taşınmıştır. Açıkça kitabın sayfalarının sunulması çoğaltma hakkının açık ihlali olarak delillerin arasında yer almıştır. Mahkeme, bu kullanımın eğitim ve araştırma amaçlı adil kullanımı teşvik ettiğini ve dijital çağda bilgiye erişimi artırdığını vurgulamıştır. Mahkeme bu kullanımın oldukça dönüştürücü olduğunu ve orijinal eserlerin pazar değerine zarar vermediğini belirtmiştir²⁴.

Diğer yandan 1981 yılında müzisyen Prince'in yer aldığı bir fotoğrafın daha sonra sanatçı Andy Warhol tarafından fotoğrafçının izni alınmaksızın bir dizi baskı ve illüstrasyona dönüştürülmesi üzerine dava açılmıştır²⁵. Davada savunma olarak ileri sürülen adil kullanım doktrini fotoğraftan üretilen türev bir eserin ticari amaçlarla kullanılması sebebiyle

²³ **Sezgin Huysal**, Ayşegül. "Dumb Starbucks' Ve ABD Hukukunda Adil Kullanım Doktrini". İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 4, sy. 1 (Nisan 2017): 142.

²⁴ Authors Guild v. Google, Inc., 13-4829, 2015, <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/ca2/13-4829/13-4829-2015-10-16.html> (Erişim Tarihi: 26.05.2024).

²⁵ Andy Warhol Foundation for the Visual Arts, Inc. v. Goldsmith, 143 S.Ct. 1258 (2023) https://www.supremecourt.gov/opinions/22pdf/21-869_87ad.pdf (Erişim Tarihi: 23.11.2024).

reddedilmiştir. Bu karar, dönüştürücü kullanım doktrininin sınırlarını daraltarak, özellikle telif hakkıyla korunan eserlerin farklı amaçlarla kullanıldığı durumlarda bu savunmanın geçerliliğini sorgulanmasına neden olmuştur²⁶.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapay zeka dil modeli sahibi şirketler aleyhine açılan davalarda adil kullanım hususu savunmanın ana gerekçesidir²⁷. Burada dil modeli geliştiricileri girdi olarak eserleri kullandıklarını inkar etmemektedirler. Bu sebeple de girdi olarak kullanım ispatı ile ilgili bir sorun yoktur. Fakat adil kullanım kapsamında dil modeli geliştiricileri eser sahipleri ile bir rekabetlerinin olmadığını, dil modellerinin dönüştürücü bir etkisinin olduğunu bu sebeple de adil kullanım kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir²⁸.

Bu davalarda yapay zeka şirketleri telif hakkına sahip materyallerin kullanımının adil kullanım kapsamında olduğunu iddia etmektedir. Ancak, yapay zeka eğitiminde adil kullanımın uygulanmasına dair tartışmaların henüz başlangıcındayız ve henüz emsal bir karar yoktur. Nitekim her dil modelinin uygulama alanı da farklı olduğu için bir dil modeli için kabul edilecek adil kullanım uygulaması diğeri için geçerli olmayacaktır. Bu sebeple adil kullanım şartlarının her durumda yeniden değerlendirilmesi gerekecektir. Öngörülebilirlik açısından da konunun bir yasal düzenleme ile çözülmesi hak sahipleri için de geliştiriciler için de bir gerekliliktir.

B. Üç Aşamalı Test ve FSEK

Üç aşamalı test, uluslararası telif hakkı hukukunda eserin kullanılabilirliği durumları belirlemek için kullanılan bir yöntemdir ve Türk hukuku da bu prensibi kısmen benimsemiştir. Bu test, Bern Konvansiyonu'nun 9. maddesinde yer alır ve Türkiye'nin de taraf olduğu bu uluslararası anlaşma, fikri mülkiyet haklarının korunması amacıyla belirli standartlar getirmektedir. Üç aşamalı test, eser sahibinin haklarının sınırlandırılmasına yönelik belirli kriterler sunar. İlk aşamada, sınırlandırmanın

²⁶ LUCCHI, Nicola. "ChatGPT: A Case Study on Copyright Challenges for Generative Artificial Intelligence Systems." *European Journal of Risk Regulation* 15, no. 3 (2024): 602–24.

²⁷ Benzer davalar için bkz: <https://fairuse.stanford.edu/>.

²⁸ ABBOTT, Ryan Benjamin and Rothman, Elizabeth, *Disrupting Creativity: Copyright Law in the Age of Generative Artificial Intelligence* (August 8, 2022). Fla. L. Rev. Vol. 75, Issue 6, 2023, s. 1194.

belirli ve özel bir duruma ilişkin olması gereklidir. Bu, sınırlandırmanın genel bir uygulama yerine spesifik bir durum için geçerli olmasını sağlar. İkinci aşamada, sınırlandırmanın, hak sahibinin eserini olağan şekilde kullanması durumunda elde edeceği yarara aykırılık teşkil etmemesi gerekmektedir. Bu aşama, eserin ekonomik değerinin korunmasını amaçlamaktadır. Üçüncü aşamada ise sınırlandırmanın, hak sahibinin meşru menfaatlerine makul bir sebep olmaksızın zarar vermemesi gerekmektedir. Bu kriter, hak sahibinin hem mali hem de manevi haklarının korunmasını garanti eder²⁹.

Kara Avrupa'sı hukuk sisteminde, yazarın haklarının korunması önceliklidir ve eser sahibinin haklarını sınırlayacak düzenlemeler önceden belirlenmiştir. Bu sistemde eser sahibi, haklarının hangi durumlarda ve ne zaman sınırlandırılabilceğini bilerek kendini güvende hisseder. Buna karşılık, Anglosakson hukukunda geçerli olan adil kullanım öğretisi, öngörülmemiş ve çeşitli sınırlandırma hallerinin hukuka uygunluğunu değerlendirmek için geliştirilmiştir. Bu yaklaşım, hakların sınırlandırılmasına ilişkin geniş bir yelpazede genel ilkeler sunar. Esnek yapısı sayesinde, adil kullanım öğretisi, fikir ve sanat eserleri hukukundaki hızlı değişimlere ve teknolojik gelişmelere daha kolay uyum sağlar ve bu yönüyle üç aşamalı testten daha avantajlı olarak görülür³⁰.

Türk hukukunda, FSEK 35'te iktibas serbestisi başlıklı madde ile çizilen çerçevede sınırlandırmaların kapalı bir sistem içinde yer aldığı ve bu nedenle yasal mevzuatımızın üç aşamalı testin birinci aşamasıyla uyumlu olduğu ifade edilebilir³¹.

C. Metin Madenciliği

Avrupa Birliği'nde yapay zeka ve telif hakkı ile ilgili yasal çerçeve, 2024 yılında kabul edilen AB Yapay Zeka Yasası³² ve 2019 yılında kabul edilen Dijital Tek Pazar'da Telif Hakkı Direktifi³³ ile oluşturulmuştur. Bu

²⁹ ALICA Türkay, (YAVUZ Levent/MERDİVAN Fethi), Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Cilt: I, Ankara 2014, s. 38.

³⁰ HUGENHOLTZ Bernt/SENFTLEBEN Martin, "Fair Use in Europe in Search of Flexibilities", Amsterdam 2011.

³¹ HELVACI, Serap/ATAR, Eray, Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Üç Aşamalı Test, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(3), s. 1291.

³² Avrupa Birliği Yapay Zeka Yasası: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206>.

³³ Dijital Tek Pazar'da Telif Hakkı Direktifi için bkz: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj>.

direktifler, dijital ortamda telif haklarının korunması için uyumlu bir çerçeveye sunmaktadır.

AB Yapay Zeka Yasası, yapay zeka sistemlerinin geliştirilmesi ve kullanımında şeffaflığı artırmak için çeşitli yükümlülükler getirmiştir. Bu yükümlülükler, yapay zeka sistemlerinin nasıl eğitildiği ve kullanılan veriler ile ilgili bilgi verilmesini düzenlemektedir. Bu şeffaflık hedefleyen düzenleme telif hakkı sahiplerinin eserlerinin izinsiz kullanımını tespit etmelerine yardımcı olabilecektir.

Dijital Tek Pazar Direktifi'nin metin veri madenciliğinin düzenlendiği maddesinde eser sahiplerine ilk kullanım sonrası (opt-out) reddetme hakkı verilmiştir. Peki eser sahipleri bir yapay zeka modelinde eserlerinin kullanıldığından nasıl haber olabileceklerdir? İşte Yapay Zeka Yasası ile birlikte bu madde değerlendirildiğinde şeffaflık gereği eğitim verisini açıklayan yapay zeka geliştiricisine başvurup bu kullanımı geri çekme hakkı verildiğini söyleyebiliriz. Nitekim telif hakları açısından en çok ses getiren opt-out açıklaması Sony Music'ten gelmiştir³⁴. Şirket 700'den fazla yapay zeka firmasına mektup gönderip yapımcısı olduğu eserlerin kullanımını yasakladığını, bu ana kadar kullanılan eserleri de geri çektiğini duyurmuştur.

Burada ilginç bir açmaz daha karşımıza çıkmaktadır. Bu uygulama ile acaba yapay zeka geliştiricilerine bir ilk izin mi verilmektedir? Peki bu hakkın kullanılması halinde geri alınan eserler eğitim verilerinden nasıl çıkartılacaktır? Burada şirketlerin bulacağı çözüm yine modellerinin eğitiminden geçecektir. Mevzuat kural ile kural ortaya konarak öngörülebilirlik sağlamıştır. Dil modeli geliştiricileri daha başlangıçtan itibaren bir eserin eğitim verilerinin arasından çıkartabilecekleri bir sistemi başlangıçtan itibaren tasarımları gerekecektir.

Dijital Tek Pazar Yönergesi'nin 17. maddesinin konu açısından çözüm olup olamayacağı değerlendirilmelidir. Bu madde, yaratıcı işlerin çevrimiçi platformlar aracılığıyla paylaşılmasını düzenleyerek, bu platformların yükledikleri içerikler için telif hakkı sahipleriyle işbirliği yapmalarını ve uygun lisans anlaşmaları sağlamalarını zorunlu kılmaktadır. Bu durum, özellikle dijital ortamda yaratıcı içeriklerin lisanslanması ve yönetilmesi süreçlerinin standartlaşmasına katkıda bulunacaktır ve

³⁴ Sony tarafından yapılan açıklama için bkz :<https://www.sonymusic.com/sonymusic/declaration-of-ai-training-opt-out/>.

Avrupa'da üretilen içeriklerin küresel erişilebilirliğini artırma potansiyeline sahiptir³⁵.

D. FSEK Açısından Yapay Zeka Eğitimi

Adil kullanım, yapay zeka dil modeli geliştiricileri için lehe sonuçlar verebilir. Üç aşamalı testin şartları daha dar olduğu için nispeten aleyhe kabul edilebilir. Fakat ülkemizdeki uygulamada üç aşamalı testin ilk aşaması olan belirli ve özel şartlar kriterini almış ve bu kriterler de sınırlı olarak sayılmıştır. Bugün tartışma konusu olan yapay zeka dil modelleri açısından bu ilk kriterin karşılamayacağı, diğer kalan iki kriter olan ekonomik yarar ve zarar vermeme kriterinin de olmamasından dolayı FSEK'in yapay zeka dil modelleri açısından aleyhe olduğu kanaatindeyiz. Ülkemizdeki eser sahiplerinin FSEK dayanağı ile yukarıda zikredilen benzer davaların açılması halinde ve girdi olarak eserlerin kullanıldığını ispatlayan yeterli delillerin sunulmasının yanında diğer usul şartlarının bulunması durumunda mahkemeler yapay zeka dil modellerine erişim engelleme konusunda ihtiyati tedbir kararı verebilirler.

Burada bir çözüm olarak meslek birlikleri düşünülebilir. Özel radyoculuğun başlaması ile birlikte müzik eserleri uzun süre izinsiz kullanılmıştır, açılan davalar da asıl amaca ulaşmanın önüne geçmiştir. Daha sonra FSEK'te yapılan değişiklik sonucu m.41 ve 42/A dayanağı ile meslek birlikleri birer tarife oluşturup yıllık bedeller toplamaya başlamıştır. Bu yöntem otel, alışveriş merkezi ve benzeri yerlere doğru yayılmıştır. Bu dönem bulunan çözüm, bugün bu konular için de teoride uygulanabilir. Fakat bugün bir yapay zeka dil modeli geliştiricisi şirket edebiyat eserleri açısından muhatap bulmakta zorlanacaktır. Müzik eserleri açısından bulunduğu muhataplar da lisans bedeli hesaplama ve bu bedeli eser sahibi üyeleriyle paylaşmak kolay olmayacaktır. Bu arada yapımcılara gidilmesi halinde mali hakların devraldığı muvafakatnamelerde yapay zeka ile ilgili bir hüküm olmadığı kanaatindeyiz.

FSEK'te adil kullanım veya üç aşamalı teste benzer bir hüküm olmaması bu haliyle yerli geliştiriciler ve yabancı olup ülkemizde eserleri kullanan şirketler için oldukça risklidir. Nitekim bahsettiğimiz gibi yapay zeka aleyhine açılan ve ölüm kalım meselesine dönüşen davalar telif haklarıyla ilgilidir. Diğer yandan veri temelli ekonomide AB'nin ABD'den

³⁵ SENFTLEBEN, M. / MARGONİ, T. / ANTAL, D., BODÓ, B. Ensuring the Visibility and Accessibility of European Creative Content on the World Market - The Need for Copyright Data Improvement in the Light of New Technologies and the Opportunity Arising from Article 17 of the CDSM Directive, JIPITEC, C. 67, para 1.

geri kalmasının sonuçları da adil kullanım gibi esnek uygulamaların olmamasına bağlanmaktadır. İnsanoğlu telif hakları ile yapay zekanın nimetleri arasında bir çözüm yapmaya zorlandığı dönemde bir yandan da uluslararası bir üstünlük yarışı içerisindeyiz. Ülkemiz açısından da yapay zeka ile ilgili uluslararası arenada bir fırsat olduğu da kesindir. Şu durumda mevzuatımızda özel bir düzenleme olmaması da bir fırsattır. Yeni AB mevzuatlarının gitmeye çalıştığı yön daha bir esnek yapıdır. Hem buna uyum sağlamak hem de FSEK’de yapılacak bir mevzuat güncellemesi ile uluslararası arenada ülkemizin önü açılabilir. Girişimcilerin önünü görebileceği bir uygulama yabancı şirketlerin de dikkatini çekecektir. Bu elbette sermaye için eser sahiplerinin haklarından vazgeçilmesi değildir. Uymak zorunda olduğumuz uluslararası anlaşmalar sınırında olabildiğince açık veri kullanımına yaklaştıran düzenlemeler ciddi bir fark yaratmamızı sağlayacaktır. Mevzuatımıza AB düzenlemelerinin ayısının getirilmesi dahi girişimcileri riskten kurtaracaktır³⁶.

SONUÇ

Yapay zeka ve makine öğrenmesi, modern teknolojinin kritik unsurları haline gelmiştir. Ancak, bu teknolojilerin geliştirilmesi sırasında kullanılan büyük veri setleri arasında telif hakkıyla korunan eserlerin bulunması, hukuki ve etik sorunları gündeme getirmektedir. Geliştiriciler, yapay zeka eğitimi için nitelikli ve doğru içeriklere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu süreç eserden kaynaklanan mali ve manevi hakların ihlali anlamına gelebilmektedir. Zira eğitimde bu eserlerin kullanıldığının da ispatı mümkün değildir. Açılan davalarda iddialar çıktılar üzerindedir. Hatta bundan sonra girişimciler bu davalara muhatap olmamak için çıktılarının eserlere yakın olmayacağı türden tedbirler bulacaklardır. En azından kendilerine verilen komutta bir taklit talebi varsa bunu yerine getirmeyeceklerdir. Çıktılar, orijinal eserin taklidi değilse ihlal olmadığı sonucuna da varılabilir. Burada tecavüz davalarına muhatap olup olmamaktan çok kamu menfaatine olmak üzere bu eserlerin eğitim verisi olarak kullanılması istisnasının mümkün olup olmadığı üzerinde düşünülmesi gerekmektedir. Nitekim ChatGPT yazılımının sahibi OpenAI, insanoğlunun günümüz ihtiyaçlarını karşılamak için eserlerin yapay zeka eğitim sürecinde kullanılmasının zorunlu olduğunu açıkça ifade etmiştir. Diğer ifade

³⁶ ŞIRACI, Sertel: 3. Kültür Endüstrisi ve Telif Hakları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 2024, İstanbul, s.45.

ile girdi olarak eserler kullanılmaktadır, bu kabul edilmiştir; fakat buna biz de çözüm bulmak istiyoruz denilmektedir.

Adil kullanım ilkesi, yapay zeka eğitiminde eserin kullanımı bağlamında büyük önem taşır. ABD'deki telif hakkı yasası kapsamında adil kullanım ilkesi, belirli koşullar altında eserin izin alınmaksızın kullanılmasına olanak tanır. Adil kullanım geliştiriciler için esnek bir kullanım alanı sağlamaktadır. Eser sahipleri için ise daha öngörülemezdir. Her durumda konu mahkemelere kalmaktadır. Mahkemelerin kararları yerine hem geliştiriciler hem de eser sahipleri için öngörülebilir yasal düzenlemeler doğru olacaktır.

Uluslararası hukukta uygulanan üç aşamalı test, eser sahibinin haklarının sınırlandırılmasına yönelik belirli kriterler sunar. AB'nin Yapay Zeka Yasası ve Dijital Tek Pazar Direktifi gibi yeni düzenlemeleri, yapay zeka geliştiricilerinin eğitim verilerini şeffaf bir şekilde açıklamalarını gerektirir. Bu tür düzenlemeler, telif hakkı sahiplerinin eserlerinin izinsiz kullanımını tespit etmelerine yardımcı olabilir ve yapay zeka sistemlerinin geliştirilmesi sırasında telif hakkı ihlallerini önlemeye yönelik önemli imkanlar sunmaktadır.

Türk hukukunda ise FSEK 35. madde, bu testin ilk aşamasını karşılar. Fakat hukuk sistemimizde istisna oldukça dardır ve yapay zeka geliştiricilerini kapsamayacaktır. FSEK'te adil kullanım veya üç aşamalı teste benzer bir hüküm olmaması, yerli geliştiriciler ve Türkiye'de eserleri kullanan yabancı şirketler için risk oluşturur. Bir yerel mahkeme nezdinde girdi olarak eserlerinin kullanıldığını ispatlayan eser sahibi bu yazılımlar için ihtiyati tedbir kararları alabilir.

Yapay zeka aleyhine açılan ilk davalar, telif haklarıyla ilgilidir. AB'nin esnek uygulamalara sahip olmamasının, veri temelli ekonomide geri kalmasına neden olduğu savunulmaktadır. Türkiye için yapay zeka alanında uluslararası bir fırsat vardır. FSEK'te yapılacak bir mevzuat güncellemesi ile girişimcilerin önünü açmak ve yabancı şirketlerin dikkatini çekmek mümkündür. Bu düzenlemeler, eser sahiplerinin haklarını koruyarak açık veri kullanımını teşvik edecektir. Bu elbette eser sahiplerinin haklarını ihlal edecek şekilde olmamalıdır fakat eser sahipleri ile rekabete girmeyen, girdi olarak eser kullanmak zorunda olan yapay zeka eğitimi gibi kullanımların da önü açılmalıdır. Çıktıda bir ihlal varsa bu zaten klasik ihlal hükümleri ile çözülecektir. Bunun için eser sahiplerini de teşvik edecek yöntemler meslek birlikleri ile bir araya gelerek çözülebileceği gibi

bireysel hak takip yöntemleriyle makul ekonomik karşılıklarla sonuca gidilebilecektir.

KAYNAKÇA

- ABBOTT**, Ryan: Research Handbook on Intellectual Property and Artificial Intelligence, Edward Elgar Publishing, 2021.
- ABBOTT**, Ryan Benjamin and Rothman, Elizabeth, Disrupting Creativity: Copyright Law in the Age of Generative Artificial Intelligence (August 8, 2022). Fla. L. Rev. Vol. 75, Issue 6, 2023.
- ALICA** Türkay, (YAVUZ Levent/MERDİVAN Fethi), Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Cilt: I, Ankara 2014.
- GEIGER**, Christophe, To Pay or Not to Pay (for Training Generative AI), That is the Question, JOTWELL (December 18, 2023) (reviewing Martin Senftleben, Generative AI and Author Remuneration, 54 Int'l Rev. Intell. Prop. Competition L. 1535 (2023)), <https://ip.jotwell.com/to-pay-or-not-to-pay-for-training-generative-ai-that-is-the-question/> (Erişim Tarihi: 24.05.2024).
- GUADAMUZ**, Andres, Yapay Zeka ve Telif Hakkı, WIPO Dergisi, 2017. http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2017/05/article_0003.html. (Erişim Tarihi: 24.05.2024).
- GÜÇLÜTÜRK**, Osman Gazi, Yapay Zeka ve Verinin Kullanımı, 2022.
- HELVACI**, Serap/**ATAR** , Eray, Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Üç Aşamalı Test, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(3).
- HUGENHOLTZ** Bernt/**SENFTLEBEN** Martin, "Fair Use in Europe in Search of Flexibilities", Amsterdam 2011.
- JOBY**, Amal, "What is Training Data? How It's Used in Machine Learning," Learn G2, July 30, 2021.
- KILIÇOĞLU**, Ahmet M., Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, 4. Basım, Ankara 2018.
- LUCCHI**, Nicola. "ChatGPT: A Case Study on Copyright Challenges for Generative Artificial Intelligence Systems." *European Journal of Risk Regulation* 15, no. 3 (2024): 602–24.
- QUANG**, Jenny, Does Training AI Violate Copyright Law?, Berkeley Technology Law Journal, 202.
- SENFTLEBEN**, M. / **MARGONİ**, T. / **ANTAL**, D., **BODÓ**, B. Ensuring the Visibility and Accessibility of European Creative Content on the World Market - The Need for Copyright Data Improvement

in the Light of New Technologies and the Opportunity Arising from Article 17 of the CDSM Directive, JIPITEC.

SEZGİN HUYSAL, Ayşegül. “‘Dumb Starbucks’ Ve ABD Hukukunda Adil Kullanım Doktrini”. İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 4, sy. 1 (Nisan 2017): 141-60.

SOBEL, B. L. W., Artificial Intelligence’s Fair Use Crisis, The Columbia Journal of Law & The Arts, 41(1), s. 45–97.

ŞIRACI, Sertel: 3. Kültür Endüstrisi ve Telif Hakları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 2024, İstanbul.

TEKİNALP, Ünal, Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. Basım, İstanbul 2012, s. 113.

TOSUN, Yalçın, Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar, 1. Basım, İstanbul 2016.

WITTEN, Ian H., Data Mining: Practical Machine Learning Tools and Techniques, 3rd ed., Morgan Kaufmann, 2011.

İNTERNET KAYNAKLARI

ABD Dokuzuncu Daire Temyiz Mahkemesi, 203 F.3d 596, <https://www.copyright.gov/fair-use/summaries/sony-connectix-9thcir2000.pdf>, (Erişim Tarihi: 24.05.2024).

ABD Massachusetts Bölgesi Daire Mahkemesi, Folsom v. Marsh, 9 F. Cas. 342, 1841, <https://www.copyright.gov/fair-use/summaries/folsom-marsh-ccmass1841.pdf> (Erişim Tarihi: 26.05.2024).

Adil Kullanım Karar Örnekleri, Stanford Copyright and Fair Use: <https://fairuse.stanford.edu/>.

Andy Warhol Foundation for the Visual Arts, Inc. v. Goldsmith, 143 S.Ct. 1258 (2023) https://www.supremecourt.gov/opinions/22pdf/21-869_87ad.pdf.

Authors Guild v. Google, Inc., 13-4829, 2015, <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/ca2/13-4829/13-4829-2015-10-16.html> (Erişim Tarihi: 26.05.2024).

Authors Guild v. OpenAI Inc. , 1:23-cv-08292, District Court, New York, <https://www.courtlistener.com/docket/67810584/authors-guild-v-openai-inc/3> (Erişim Tarihi: 24.05.2024).

- Avrupa Birliği Dijital Tek Pazar Direktifi: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj>.
- Avrupa Birliği Yapay Zeka Yasası, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206>
- Amerika Birleşik Devletleri Telif Hakkı Ofisi Adil Kullanım Dizini <https://copyright.gov/fair-use/fair-index.html>.
- Birleşik Devletler Telif Hakları Ofisi, <https://copyright.gov/fair-use/index.html> , (Erişim Tarihi: 26.05.2024).
- Concord Music Group, Inc. v. Anthropic PBC, 3:23-cv-01092, District Court, M.D. Tennessee, <https://www.courtlistener.com/docket/67894459/concord-music-group-inc-v-anthropic-pbc/> (Erişim Tarihi: 24.05.2024).
- Getty Images (US), Inc. v. Stability AI, Inc., 1:23-cv-00135, District Court, Delaware, <https://www.courtlistener.com/docket/66788385/getty-images-us-inc-v-stability-ai-inc/> (Erişim Tarihi: 24.05.2024).
- OpenAI, written evidence (LLM0113), <https://committees.parliament.uk/writtenevidence/126981/pdf/>.
- Sony Music, Declaration of AI Training Opt Out: <https://www.sonymusic.com/sonymusic/declaration-of-ai-training-opt-out/>.
- UK Intellectual Property Office, "Consultation outcome: Artificial intelligence call for views: copyright and related rights", <https://www.gov.uk/government/consultations/artificial-intelligence-and-intellectual-property-call-for-views/artificial-intelligence-call-for-views-copyright-and-related-rights> (Erişim Tarihi: 24.05.2024).